VÄSTRA BALKAN

Finlands utvecklingspolitiska ramprogram för åren 2009–2013

UTRIKESMINISTERIET

INNEHÅLL

FÖRORD		**3**
1	**VÄSTRA BALKAN: FRÅN ÅTERUPPBYGGNAD TILL EUROPEISKA UNIONEN**	**5**
2	**RAMPROGRAMMET FÖR VÄSTRA BALKAN**	**7**
2.1	Ramprogrammet bygger på Finlands utvecklingspolitiska program	7
2.2	Ramprogrammets tematiska tyngdpunkter	7
3	**PRINCIPER SOM STYR RAMPROGRAMMETS VERKSTÄLLANDE**	**9**
3.1	Koherens	9
3.2	Komplementaritet	9
3.3	Relevans och effektivitet	10
4	**HUR RAMPROGRAMMET VERKSTÄLLS**	**12**
4.1	Stabilitet och säkerhet	13
4.2	Handel och utveckling	15
4.3	Miljö	17
4.4	Social hållbarhet	17
BILAGA 1. JÄMFÖRELSE MELLAN VÄSTRA BALKANS LÄNDER		**20**
BILAGA 2. FINLANDS UTVECKLINGSSAMARBETE PÅ VÄSTRA BALKAN		**21**
BILAGA 3. ANVÄNDA FÖRKORTNINGAR		**25**

Omslag: Bron i Mostar återuppbyggd, Bosnien och Hercegovina. Foto: Shutterstock.

Förord

Syftet med detta ramprogram är att styra Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete på västra Balkan fram till år 2013.

Ramprogrammet bygger på regeringens utvecklingspolitiska program från år 2007. Enligt det utvecklingspolitiska programmet är Finlands mål att avlägsna fattigdom och främja utveckling som är hållbar såväl ur ekonomiskt, socialt och naturekonomiskt perspektiv, i enlighet med FN:s millenniemål som ställdes upp år 2000.

Utgående från Finlands utvecklingspolitiska program, utmaningarna som västra Balkan står inför samt den sakkunskap och expertis som Finland besitter i fråga om utvecklingshistoria, är programmet uppbyggt kring följande sammanhängande teman: 1. Stabilitet och säkerhet, 2. Handel och utveckling, 3. Miljö, och 4. Social hållbarhet. Tyngdpunkten för Finlands landsvisa samarbete på västra Balkan ligger på Kosovo.

Hur ramprogrammet för västra Balkan verkställs styrs av följande principer i Finlands utvecklingspolitik: koherens, komplementaritet hos aktörerna och samarbetsmetoderna, samt relevans och effektivitet. Att regionens länder förbinder sig till samarbetet är en förutsättning för att ramprogrammet ska kunna förverkligas och leda till resultat. När samarbetet förbereds och genomförs beaktas konsekvent Finlands utvecklingspolitiks genomgående teman.

För att länderna på västra Balkan ska kunna bemöta sina stora utvecklingsutmaningar behövs det ekonomiskt och tekniskt bistånd från det internationella samfundet. I ramprogrammet anvisas 38 miljoner euro för att användas till Finlands utvecklingssamarbete i denna region under åren 2009–2013.

Paavo Väyrynen
Utrikeshandels- och utvecklingsminister

Mura
Zagreb
KROATIEN
Drava
Donau
Tisa
Bosna
Drina
Sava
Belgrad
BOSNIEN OCH
HERCEGOVINA
Sarajevo
SERBIEN
Morava
Timok
MONTENEGRO
Podgorica
KOSOVO
Pristina
Skopje
MAKEDONIEN
Vodar
Tirana
ALBANIEN

1
Västra Balkan: Från återuppbyggnad till Europeiska unionen

Västra Balkan är en definition som särskilt används inom Europeiska unionen (EU), och som omfattar ett område som täcker Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Kroatien, Makedonien, Montenegro och Serbien. Förutom Albanien ingick alla dessa i den Socialistiska Federativa Republiken Jugoslavien, som föll sönder år 1991. Dess upplösning ledde till krig som upphörde år 1995 och som främst berörde Bosnien och Hercegovina, Kroatien, Montenegro och Serbien. Kosovo blev självständigt från Serbien år 2008, vilket föregicks av en etnisk konflikt inom provinsen i slutet av 1990-talet, och den därpå följande FN-interimsregeringen i Kosovo. Konflikten i Kosovo återspeglades också på grannländerna Makedonien och Albanien.

På grund av krigen och konflikterna stagnerade regionen socialt och ekonomiskt, och släpade långt efter det övriga Europa i utvecklingen, integreringen i Europeiska unionen inbegripen. Krigen och konflikterna har lämnat spår efter sig i ländernas inbördes relationer, ekonomier och samhällen.

Länderna i regionen hör till Europas fattigaste stater, de räknas till länder med lägre eller högre medelinkomstnivå och är berättigade till offentligt bistånd (Official Development Assistance, ODA).

Västra Balkans stabilitet, säkerhet och utveckling stöter fortsättningsvis på många svårigheter. Stabiliteten och säkerheten är direkt förenad med den sociala hållbarheten. Invärtes är flera av staterna på västra Balkan bräckliga, och deras administrativa kapacitet varierar. Speciellt instabilt är läget i Kosovo som är regionens fattigaste och vars internationella rättsliga status är ifrågasatt.

Reformerna tar tid, likaså försoningen mellan nationerna. I flera av länderna utgörs de största problemen av att bygga upp stats- och institutionsstrukturer och befästa administrationerna. När det gäller den sociala hållbarheten förekommer betydande svårigheter inom många samhällssektorer, och de är sammankopplade med varandra.

Europeiska unionens och det övriga internationella samfundets mål för västra Balkan är att stödja regionens stabilitet och säkerhet, samt dess närmande till unionen. EU utvecklade år 1999 en stabiliserings- och associationsprocess för regionen (Stabilisation and Association Process, SAP) vars viktigaste element utgörs av återuppbyggnaden och stabiliseringen av området, och det därpå följande närmandet till unionen. Man stödjer detta med betydande ekonomiska medel. Sedan år 2007 har länderna erhållit föranslutningsstöd genom instrumentet IPA (Instrument for Pre-accession Assistance) inför närmandet. EU-finansiering har bland annat använts för att förbättra infrastukturen och utveckla ländernas institutioner. En del av finansieringen har riktats till regionala program.

I och med stabiliserings- och associationsprocessen är alla regionens länder potentiella

Dragash i Kosovo, där målet för Finlands samarbete är hållbar utveckling. Foto: Maria Kankkunen.

EU-medlemskandidater. Alla länderna på västra Balkan har också som sitt mål att bli medlemmar i EU. EU har redan förhandlat om medlemskap med Kroatien sedan år 2005. Makedonien har varit kandidatland sedan 2005. Montenegro lämnade in sin medlemsansökan i december 2008 och Albanien i april 2009. De övriga väntas följa efter. I oktober 2009 publicerade kommissionen sin rapport om relationerna mellan EU och Kosovo och deras utveckling.

I sin säkerhetspolitik förlitar sig västra Balkans länder på nordatlantiska fördragsorganisationen Nato, eller på partnerskap med Nato. Här har Kroatien och Albanien hunnit längst; de blev Natomedlemmar i april 2009.

Västra Balkans ekonomier är små till sin omfattning. Med tanke på den ekonomiska hållbarheten är det synnerligen viktigt att de effektivt och framgångsrikt övergår till fungerande marknadsekonomier. Förbättrad sysselsättning och utbildning är centrala utvecklingspolitiska mål i regionens alla länder.

Av den ekologiska hållbarhetens utmaningar kan man till exempel nämna de problem som skydd och användning av vattendrag, bevaring av biodiversiteten och illegal skogsskövling åstadkommer på den gränsöverskridande miljöns tillstånd. De lokala samfunden måste delta i problemlösningen för att svårigheterna ska kunna övervinnas. Inom miljösektorn kan man bidra till ekonomisk tillväxt, mindre fattigdom och regionalt samarbete och säkerhet.

En jämförelse mellan länderna och deras utveckling finns i tabellform i bilaga 1.

Finland har understött den regionala stabiliteten och säkerheten på västra Balkan och EU-närmandet på ett övergripande sätt med utrikes- och säkerhetspolitiska medel, däribland militär och civil krishantering, handelsekonomisk verksamhet och utvecklingssamarbete.

2
Ramprogrammet för västra Balkan

2.1 Ramprogrammet bygger på Finlands utvecklingspolitiska program

Ramprogrammet styr verkställandet av Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbetet på västra Balkan fram till år 2013. Ramprogrammet bygger på det utvecklingspolitiska programmet från år 2007.

I det utvecklingspolitiska programmet definieras Kosovo och Bosnien och Hercegovina som samarbetsländer som håller på att återhämta sig från våldsamma kriser. I dessa länder koncentrerar sig Finland särskilt på att bidra till lösningen av krisen och stabilisera förhållandena. I krisregioner och –länder bedriver Finland tätt samarbete med EU samt med andra multilaterala aktörer och bilaterala bidragsgivare. Genom det regionala samarbetet kan Finland förverkliga tematiskt samarbete där man eftersträvar effektivitet och relevans genom att fokusera på samarbete inom områden där Finland besitter specialkompetens.

Ramprogrammet betonar utveckling som är hållbar så väl i ekonomiskt, socialt som i ekologiskt hänseende.

2.2 Ramprogrammets tematiska tyngdpunkter

Ramprogrammet bygger på följande sammanhängande teman utgående från Finlands utvecklingspolitiska program, västra Balkans utmaningar och det mervärde Finland erbjuder:

1. Stabilitet och säkerhet
2. Handel och utveckling
3. Miljö
4. Social hållbarhet

Det första temat, stabilitet och säkerhet, accentueras i Kosovo, som har det minst stabila läget i hela regionen. Kosovos allmänna utveckling förbättrar stabiliteten på hela västra Balkan. Regionalt främjar Finland stabilitet och säkerhet genom att stödja regionens länders interna umgänge. Dessutom stödjer Finland samarbete kring miljö och säkerhet, samt kring utveckling och säkerhet.

När det gäller handel och utveckling är det Finlands mål att främja investeringar som utökar produktionskapaciteten i länderna på västra Balkan. Finland riktar också stöd till lokal ekonomisk utveckling, särskilt på landsbygden, och till förbättring av sysselsättningen och betingelserna för affärsverksamhet.

Miljön utgör tyngdpunkten för Finlands regionala samarbete på västra Balkan, där staterna är små och samma miljöfrågor berör

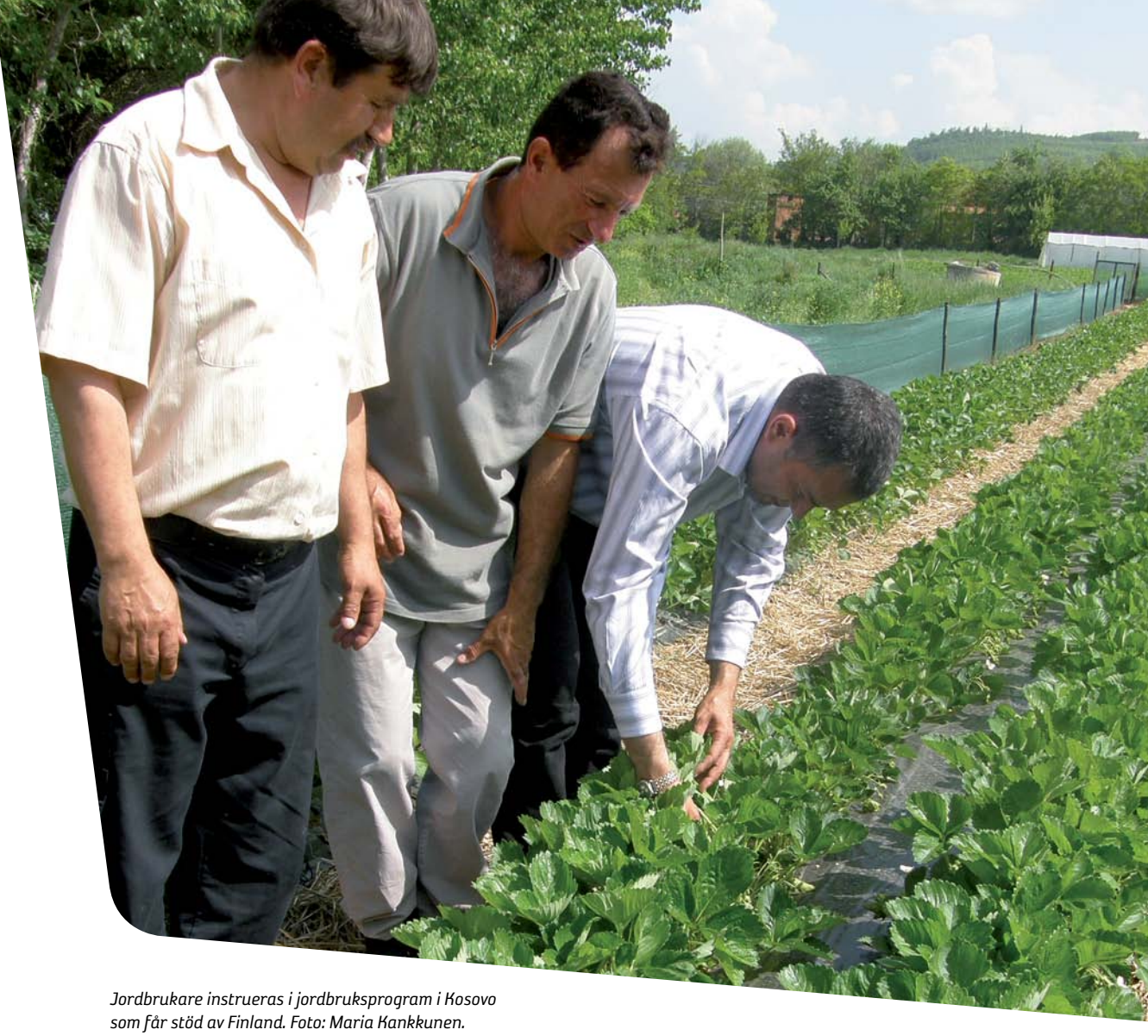

Jordbrukare instrueras i jordbruksprogram i Kosovo som får stöd av Finland. Foto: Maria Kankkunen.

flera olika stater. Samarbete och kommunikation kring konkreta miljöfrågor är som klippt och skuret för att föra länderna närmare varandra och minska på misstroendet mellan dem, vilket i sin tur främjar stabiliteten i området. Finlands samarbete inriktar sig på miljöskydd, miljöundervisning och utbildning i forstbranschen.

Den sociala hållbarheten är en stor utmaning överallt i länderna på västra Balkan. Temat omfattar gott styre, rättsstaten, demokrati, det civila samhället, jämlikhet, främjande av mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter, samt kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Social hållbarhet hänger nära samman med ramprogrammets övriga teman.

3
Principer som styr ramprogrammets verkställande

Följande principer styr Finlands utvecklingspolitiska ramprogram för västra Balkan:

- Koherens
- Komplementaritet
- Relevans och effektivitet

När samarbetet bereds och verkställs beaktas systematiskt Finlands utvecklingspolitiska genomgående teman, så som förstärkandet av jämställdhet mellan könen samt jämlikhet i samhället, förbättring av deltagande för grupper som ofta diskrimineras, samt kampen mot hiv/aids. Finland understryker betydelsen av att konsekvenser för människor, miljö och könsaspekt bedöms, och anser att detta är en förutsättning för att verksamheten ska främja balanserad utveckling.

För västra Balkans del innebär dessa principer bland annat följande:

3.1 Koherens

Sedan år 1999 har Finland liksom många andra bidragsgivare bedrivit bilateralt utvecklingssamarbete på västra Balkan. Finlands viktigaste objekt har varit Bosnien och Hercegovina och Kosovo. I viss mån har Finland också understött mellanstatliga projekt, internationella organisationers projekt, finländska frivilligorganisationers projekt och lokala organisationers projekt i Serbien, Makedonien, Montenegro och Albanien. Dessutom har Finland finansierat regionalt samarbete.

Ramprogrammet beaktar erfarenheter från tidigare samarbete. Kosovo består som tyngdpunkt för Finlands landsvisa utvecklingssamarbete. I de övriga länderna på västra Balkan bedriver Finland bilateralt utvecklingssamarbete i första hand genom projekt som utförs via anslagen för beskickningarnas lokala samarbete (PYM), instrumentet för utvecklingssamarbete mellan institutioner (IKI) samt finländska frivilligorganisationers projekt.

Förutom det landsvisa samarbetet omfattas länderna på västra Balkan av det regionala samarbete som Finland stödjer. Via det multilaterala samarbetet allokeras också stöd från Finland till regionens länder.

3.2 Komplementaritet

Vad gäller komplementariteten beaktar Finland speciellt EU-kommissionens IPA-program och andra program. Kommissionen och de internationella utvecklingsfinansieringsinstituten finansierar bland annat omfattande investeringsprojekt, både regionalt och i olika länder. I enlighet med principerna för komplementaritet och relevans deltar Finland aktivt i samarbetet och koordinationen med de andra bidragsgivarna och regeringarna i IPA-länder. Finlands samarbete kompletterar hela bidragsgivarsystemet.

I enlighet med det utvecklingspolitiska programmet koncentrerar Finland sina resurser genom att reducera antalet projekt och förstora dem. Finland effektiverar användningen av sina resurser också genom förbättrad arbetsfördelning och genom att knyta beskickningarna allt närmare till samarbetets uppföljning. Finland har förbundit sig att följa Parisdeklarationen och verksamhetsplanen från Accra för att förbättra biståndets effektivitet och dess resultat.

3.3 Relevans och effektivitet

Finland betonar samarbetsländernas egenansvar när det gäller deras egen utveckling och det utvecklingssamarbete som stödjer egenansvaret som utgångspunkt för biståndets effektivitet. En grundförutsättning för att hållbara resultat ska uppnås är att samarbetsländernas regeringar och medborgare själva vill ha utveckling, och att de engagerar sig i samarbetet och de nödvändiga reformerna. Egenansvar förutsätter också att bidragsgivarna i sitt samarbete följer ländernas utvecklingspolitiska prioriteringar.

För att uppnå större effektivitet riktar Finland sitt stöd till sektorer där vi kan tillföra ländernas utvecklingssträvanden mervärde, som utgår ifrån vår egen utvecklingshistoria och vår kompetens. När det gäller tyngdpunkterna i ramprogrammet kan Finland erbjuda stor sakkunskap. Vid sidan av det bilaterala samarbetet uppmuntrar Finland fin-

Kosovo – Finlands prioriterade land på västra Balkan

Sedan år 1999 har Finland varit en synlig aktör i Kosovos diplomati. Kosovo utropade sin självständighet den 17 februari 2008 utgående från en plan som utarbetats under ledning av FN:s särskilda sändebud, president Martti Ahtisaari. Finland erkände Kosovos självständighet den 7 mars 2008.

Vid sidan av den diplomatiska verksamheten, den militära och den civila krishanteringen, stödjer Finland genom utvecklingssamarbete, med inriktning på helheten, också Kosovos självständighet och verkställandet av den plan som Ahtisaari utformat, och som Kosovos regerings utvecklingsplaner utgår ifrån.

Eftersom Kosovos samhälleliga läge är bräckligt förverkligar Finland främst samarbete som främjar stabilitet och säkerhet, ekonomisk utveckling och social hållbarhet. Samarbetet riktas framför allt till lokal nivå. I bilaga 2 finns information om projekten i Kosovo.

Vid konferensen om betalningslöften till Kosovo år 2008 lovade Finland stöd värt 16 miljoner euro för åren 2008–2011. Det största målet för det finländska stödet är programmet för hållbar sysselsättning (Sustainable Employment Development Policy Program, SEDPP), genom en givarfond som administreras av Världsbanken. Arbetslösheten är Kosovos största utvecklingshinder och särskilt ödesdiger är den för ungdomarna, som utgör halva befolkningen. Sysselsättning förutsätter att utbildningens kvalitet förbättras, och programmet stödjer också reformer inom utbildningssektorn.

Det finns en stor och brokig skara bidragsgivare i Kosovo, och dessutom andra internationella aktörer, vilket gör att behovet av harmonierat samarbete är synnerligen stort just där.

EU är den största bidragsgivaren när det gäller Kosovo. Sedan år 1999 har unionen stött landet med nästan tre miljarder euro. Kommissionens andel därav är ungefär två miljarder, resten kommer från medlemsländerna. Instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA) år 2009 i samband med EU:s utvidgning rör sig kring 106 miljoner euro, men sjunker till en årsnivå på 67–70 miljoner för åren 2010–2012.

Kosovos andel av Finlands ramprograms utbetalningsplaner för åren 2009–2013 är cirka 15 miljoner, det vill säga 40 procent.

Det regionala samarbetets tyngdpunkt ligger på miljön. Finland stödjer bland annat miljöundervisning. Foto: REC Grants Archive.

ländska experter och företag att delta i EU:s, Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbankens (EBRD), Världsbankens, FN:s, Organisationens för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och andra aktörers program.

På finländskt håll kan man i sitt samarbete med västra Balkan också dra nytta av stöd till den privata sektorn, så som Finnfunds affärspartnerskapsprogram Finnpartnership. För högskolesamarbete kan man använda sig av CIMO:s (Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete) kanaler. Utrikesministeriets IKI-instrument, liksom IKI-instrumentet för högskolesamarbete, kan också användas i myndighetssamarbete i regionens alla länder, med ländernas egna behov som utgångspunkt. De EU-finansierade myndighetssamarbetsprojekten, det vill säga twinningprojekten, erbjuder också beaktansvärda möjligheter. Finländska myndigheter och institutioner uppmuntras att aktivt ta del av deras anbudsförfaranden.

Vid sidan av den finska offentliga förvaltningen och den privata sektorn är frivilligorganisationerna viktiga samarbetsparter när ramprogrammet verkställs i västra Balkans länder.

De finska representanterna utvärderar samarbetets effektivitet och hur det förverkligas genom regelbundna dialoger med representanter från länderna i regionen och med andra samarbetsparter, och dessutom i samband med särskilda uppföljnings- och evalueringsbesök. Regelbunden dialog och möten ger Finland en möjlighet att befästa partnerskapet med regionens länder samt påverka samarbetets utveckling konstruktivt.

4
Hur ramprogrammet verkställs

Ramprogrammet för västra Balkan är tidsbestämt. Det täcker åren 2009–2013 och hela programmet omfattar 38 miljoner euro.

Programmet inbegriper både det pågående samarbetet och kommande samarbete. Beredningen och identifieringen av det nya samarbetet kommer huvudsakligen att förläggas till åren 2009–2011. Beskickningarna spelar synnerligen viktiga roller när samarbetet förbereds i de länder de svarar för. De nya projekten och samarbetsformerna fokuserar på handel och utveckling, likaså på miljön. De förläggs till den senare delen av planeringsperioden.

Inför samarbetsförberedelserna konsulterar utrikesministeriet representanter för regionens länder, samarbetsparter, finländska beskickningar och intressegrupper i Finland.

Finland förverkligar ramprogrammet för västra Balkan genom att knyta strategiska partnerskap med finländska, internationella, regionala och lokala aktörer.

Programmets verkställande koordineras av utrikesministeriets enhet för EU:s utvidgning och Västbalkan. Ministeriet följer med hur

Ramprogrammets utbetalningar sammanlagt

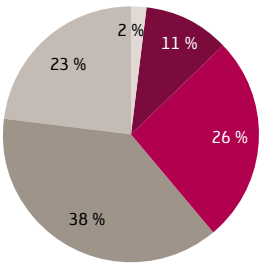

Stabilitet och säkerhet	4 222 000 €
Handel och utveckling	9 850 000 €
Miljö	14 302 000 €
Social hållbarhet	8 560 000 €
Planering av samarbetet	631 000 €

Västra Balkans projektåtaganden

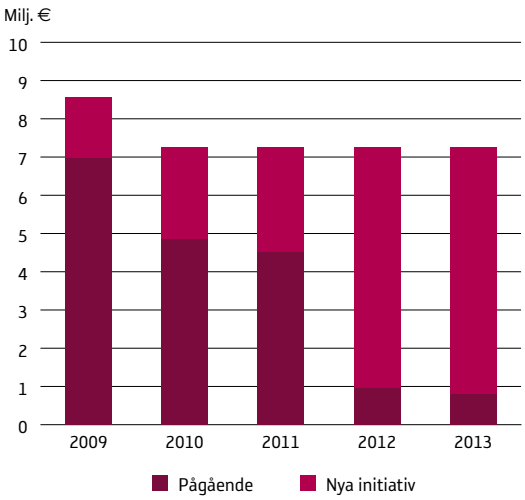

En ny skola får sitt tak tack vare finländska fredsbevararares småprojekt. Foto: SKJK:s arkiv.

programmet genomförs tillsammans med sina beskickningar. På västra Balkan har Finland ambassader i Serbien, Kroatien och Kosovo. Albanien sköts av ambassaden i Aten. Bosnien och Hercegovina, Makedonien och Montenegro handhas av en ambulerande ambassadör som är ackrediterad från Helsingfors. Ministeriet har för avsikt att evaluera och uppdatera prorammet år 2012 i proportion till den utveckling som har skett i regionen.

Ramprogrammets verkställande konkretiseras i projekt och andra samarbetsformer som sorterar under olika teman. Samma projekt kan ofta innehålla element som hänför sig till flera olika teman.

4.1 Stabilitet och säkerhet

När det gäller temat stabilitet och säkerhet ligger den landsvisa tyngdpunkten på Kosovo, vars utveckling främjar stabiliteten i hela regionen. Finland finansierar bland annat finländska fredsbevararares småprojekt, det vill säga CIMIC-verksamhet (Civil-Military Cooperation) och stödjer omplaceringen av Kosovos skyddstrupper (Kosovo Protection Corps, KPC). Temat stabilitet och säkerhet är nära förenat med temat social hållbarhet.

En ny partner i det regionala samarbetet är miljö- och säkerhetssammanslutningen ENVSEC (Environment and Security). Där

Finland deltar i EBRD:s fond för västra Balkan för att utveckla infrastrukturen i regionen. Foto: EBRD.

ingår FN:s miljöprogram UNEP, FN:s ekonomiska kommission för Europa UNECE, FN:s utvecklingsprogram UNDP, OSSE, Regionala miljöcentralen (Regional Environmental Center, REC) och Nato (som observatör).

En ny verksamhetsform som Finland stödjer är samarbetet kring säkerhet och forskning som bedrivs av finländska forskningsinstitut, genom vilket man kan förstärka partnerinstitutioners kapacitet på västra Balkan.

Av de nya initiativen har Finland för avsikt att förbereda och inleda samarbete med ENVSEC under år 2009, likaså påbörja samarbete inom forskningssektorn. Samarbetet med ENVSEC kommer att räcka hela planeringsperioden ut. Finland bereder sig att stödja forskningssamarbete i två års tid, till att börja med.

Utbetalningarna som hänför sig till temat stabilitet och säkerhet uppskattas uppgå till ungefär 4 miljoner euro under den planerade perioden. De nya initiativens andel därav är närmare 3 miljoner.

4.2 Handel och utveckling

Beträffande temat handel och utveckling samarbetar Finland huvudsakligen med EBRD (Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken) på det regionala planet. Finland har finansierat EBRD:s fond för västra Balkan, som beviljar tekniskt bistånd till bankens låneprojekt i regionen. Förutom transportrojekt och kommunala infrastrukturprojekt har fonden också understött institutioners utveckling, turismens utveckling, lagstiftning i samband med övergången till marknadsekonomi, finanssektorns utveckling, mikrokrediter och förstärkt lokal företagsverksamhet.

Ett nytt mål för samarbetet är EU:s, EBRD:s, Europeiska investeringsbankens (EIB) och Europarådets utvecklingsbanks (Council of Europe Development Bank, CEB) gemensamma investeringsram för västra Balkan (Western Balkans Investment Framework, WBIF), som ska förverkligas till år 2010. Finland följer aktivt med hur initiativet framskrider och är berett att delta i finansieringen för att främja investeringar i infrastruktur och annat. Finlands finansiering torde komma att kanaliseras via EBRD.

Man hoppas att övergångsekonomin och den privata sektorns utveckling ska göra regionen mera attraktiv för handel också i Finland, och att det ska skapa förutsättningar för att utvidga Finlands handelsfrämjande utvecklingssamarbete. Den privata sektorn i Finland uppmanas att följa med internationella anbudsförfaranden på västra Balkan.

I Kosovo stödjer Finland, via en givarfond, i stor skala sysselsättningsprogrammet (SEDPP) som främjar möjligheter för affärsverksamhet och ekonomisk verksamhet och som administreras av Världsbanken. Finland riktar sitt stöd också till lokal nivå och speciellt till utveckling av ekonomisk verksamhet och produktion på landsbygden.

Det är också möjligt att stödja handel och utveckling bilateralt i de andra länderna, exempelvis genom programmet Finnpartnership och IKI-samarbetet.

Ett nytt initiativ som Finland utreder är möjligheterna för bilateralt samarbete med Serbien och Albanien. Bägge länder deltar i

Finlands samarbete med Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken EBRD

Finland är en långvarig EBRD-finansiär. På västra Balkan har Finland understött finansieringen av investeringsprojekt genom att delta i EBRD:s fond för tekniskt bistånd för västra Balkan. Finland var med då fonden grundades år 2006 och har bidragit med 500 000 euro.

Fonden för västra Balkan grundades tillsammans med andra givare för att EBRD bättre skulle kunna mobilisera och koordinera det stöd som riktades till regionen. Hittills har sexton stater understött fonden med sammanlagt 25 miljoner euro, och fonden har finansierat över 50 projekt i regionen. Projekten har bland annat hänfört sig till bastjänster inom vatten-, elektricitets-, transport- och kommunikationssektorerna.

Genom EBRD:s fond för västra Balkan har Finland också bidragit till att den privata sektorns verksamhet har förstärkts. Fonden har beviljat garantier för företags finansiering, understött uppkomsten av nya företag samt sporrat kvinnliga företagares verksamhet.

Grönsakshandlare i Serbien. Sysselsättningen kan förbättras genom att landsbygden utvecklas. Foto: Matti Remes.

regionala samarbetsprogram som stöds av Finland. Serbien är det mest utvecklade landet på västra Balkan och lämpar sig bra för tematiskt samarbete kring handel och utveckling.

Albanien hör till regionens fattigaste länder. Där skulle det vara meningsfullt för Finland att stödja utveckling som bidrar till den privata sektorns produktionsverksamhet och den ekonomiska tillväxten. Finland har för avsikt att närmare precisera målet och förutsättningarna för samarbetet efter valet år 2009, när den nyvalda regeringen har inlett sitt arbete.

Ett nytt initiativ utgörs av Finlands stöd till WBIF/EBRD i samband med investeringar på västra Balkan, och som är planerat till periodens slut, det vill säga åren 2012–2013. I Kosovo är tanken att Finland ska identifiera stödprojektet kring lokal ekonomisk produktion i samarbete med myndigheter och andra partner så, att det ska kunna påbörjas år 2010 och pågå tills planeringsperioden är över. Samarbetet med Serbien och Albanien har Finland för avsikt att precisera och bereda tillsammans med myndigheter och andra samarbetspartner

EBRD Case: Finansieringen av vattensektorn i Montenegro

Turismen är den snabbast växande delen av Montenegros ekonomi, men opålitliga vattenresurser, särskilt sommartid, förhindrar Montenegro att utvecklas som resmål, och reducerar internationella investerares intresse.

EBRD har lånat Montenegro 15 miljoner euro för att bygga ett vattendistributionssystem från Skadar, som är Balkans största sjö, till resmålen längs landets kust.

Finland har bidragit till Montenegros vattenprojekt genom EBRD:s fond för västra Balkan. Fonden har beviljat finansiering av projektets anskaffningar och övervakning.

Det är särskilt viktigt att finansiera just infrastrukturprojekt eftersom de är alltför kostsamma för att regeringarna ensamma skulle kunna finansiera dem. Dessutom är det ett problem att privata investerare saknas.

En bättre och mera utvecklad infrastruktur på västra Balkan är förutsättningen för att ekonomin ska kunna växa på nationell nivå, liksom för regionalt samarbete och regional handel.

under åren 2009–2010, varefter dess egentliga genomförande skulle pågå 2010–2013.

Utbetalningarna för samarbetet gällande temat handel och utveckling uppskattas till 10 miljoner euro under planeringsperioden. De nya initiativens andel därav är cirka 7 miljoner euro.

4.3 Miljö

Tyngdpunkten för Finlands regionala samarbete på västra Balkan är miljö- och skogssektorn. Finlands strategiska samarbetspartner är de internationella mellanstatliga organisationerna och frivilligorganisationerna.

Finlands viktigaste samarbetsparter inom det regionala miljösamarbetet är Regionala miljöcentralen REC, och inom skogssektorn Europeiska skogsinstitutet (European Forest Institute, EFI).

Miljösamarbete är möjligt att bedriva också landsvis, exempelvis tillsammans med internationella organisationer eller med hjälp av PYM- och IKI-instrumenten. I Kosovo stödjer Finland UNDP:s projekt för hållbar utveckling i kommunen Dragash. I Serbien pågår FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO:s stödprojekt för skogssektorn som får finansiering av Finland.

Ett nytt initiativ går ut på att Finland bereder sig på att stödja ett projekt för hållbar utveckling i Dragash, Kosovo – närmare bestämt dess egentliga genomförandeskede som pågår under åren 2010–2013.

Utbetalningarna för samarbetet gällande miljötemat uppskattas under planeringsperioden uppgå till ungefär 14 miljoner euro. De nya initiativens andel därav är cirka 4 miljoner euro.

4.4 Social hållbarhet

När det gäller temat social hållbarhet ligger Finlands tyngdpunkt på Kosovo, där läget är allra bräckligast. Ett mål som får särskild uppmärksamhet är utvecklingen på lokal nivå.

Den sociala hållbarhetens olika delområden, som ingår i detta samarbete, är ofta tätt sammanbundna med varandra, och omfattar också element som förknippas med ekonomisk verksamhet och med miljön.

Ett av de viktigaste målen med programmet SEDPP som strävar efter att förbättra den offentliga förvaltningen i Kosovo är att åstadkomma gott styre. Genom SEDPP stödjer man också reformer av utbildningssektorn. Finland fortsätter att delta i reformprogrammets beredande. Eftersom utbildningstjänsterna i stor utsträckning produceras av kommunalförvaltningen, förstärker verksamheten samtidigt kommunerna och lokalförvaltningens reformer, vilket är en väsentlig del när Ahtisaaris plan verkställs. Man fortsätter utnyttja Finlands specialkompetens inom specialundervisningen. Samarbete planeras också för lärarutbildningen. I bägge projekten har den finländska parten varit Jyväskylä universitet, i det ena var den andra parten universitetet i Pristina och i det andra Kosovos undervisningsministerium.

Finland stöjder också reformer av lokalförvaltningen, etniska minoriteters rättigheter, ungdomsverksamhet, det civila samhällets utveckling samt handikappades och andra lätt utslagna gruppers rättigheter.

Den sociala hållbarhetens olika delområden främjar Finland också i regionens övriga länder. I Bosnien och Hercegovina avslutades hösten 2009 ett utvecklingsprojekt för handikappade som stöddes av Finland. I Albanien

Miljön – tyngdpunkten för Finlands regionala samarbete på västra Balkan

Finland bedriver omfattande regionalt miljösamarbete på västra Balkan. Miljöfrågorna lämpar sig utmärkt för regionalt samarbete eftersom de överskrider riksgränserna. Att ta tag i gemensamma problem främjar dialog och skapar stabilitet i samhället. Genom miljön kan man också påverka den ekonomiska tillväxten och fattigdomens avtagande.

Finlands huvudsakliga samrbetspartner är regionala miljöcentralen REC, som tillsammans med Finland genomför miljöundervisningsprojektet vid floden Drinas avrinningsområde i Bosnien och Hercegovina, Montenegro och Serbien.

Med Europeiska skogsinstitutet EFI fortsätter Finland sitt regionala samarbete för att befästa skogssektorutbildningen vid universitetens forstfakultet. EFI skulle också kunna vara en tänkbar partner för det landsvisa samarbetet inom skogssektorn.

Finland stödjer också två internationella frivilligorganisationers miljöskyddsprojekt på västra Balkan. I Europeiska naturskyddscentrets (European Center for Nature Conservation, ECNC) projekt är målet lokal verksamhet för att skydda biodiversiteten och ekosystemen. Internationella naturskyddsförbundets (International Union for Conservation of Nature, IUCN) projekt utvecklar i sin tur gränsöverskridande naturskyddsprojekt i de Dinariska alperna, särskilt i Albanien, Kosovo och Montenegro.

När de gällande utfästelserna uppfyllts kan man överväga miljösamarbete också med andra organisationer. Miljöaspekten beaktas dessutom i det regionala samarbetet kring miljö och säkerhet, i de regionala och nationella investeringsprojekten och i lokalutvecklingsprojekten.

Utbetalningarna för regionalt miljösamarbete utgör ungefär 30 procent av ramprogrammet, vilket motsvarar cirka 11 miljoner euro.

En frivilligorganisation i Kosovo koncentrerade sitt sommarprogram kring inkluderande undervisning, och ambassaden i Pristina understödde. Foto: Lume Shala.

har Finland samarbetat kring lagberedning bland annat med OSSE.

I det bilaterala landsvisa samarbetet använder beskickningarna tillsammans med lokala frivilligorganisationer instrumentet PYM för att förstärka det civila samhället. IKI-instrumentet finns för att utveckla offentlig förvaltning genom myndighetssamarbete. Dessutom stödjer utrikesministeriet finska frivilligorganisationers projekt. Dessa instrument lämpar sig också väl för bevarande av kulturarv och kulturell utveckling, som för sin del främjar hållbarhet i samhället.

Finländska myndigheter har möjlighet att delta i den offentliga förvaltningens reformarbete i västra Balkans länder också genom de EU-finansierade twinningprojekten.

Nytt regionalt samarbete är under planering för människorättssektorn.

Av de nya initiativen har man förberett sig på samarbete kring de mänskliga rättigheterna under åren 2009–2010. Man har planerat att genomföra fortsatt samarbete kring utbildningssektorn i Kosovo under åren 2010–2013. För IKI-projekten i länderna på västra Balkan har man preliminärt reserverat finansiering för åren 2012–2013.

Utbetalningarna för det samarbete som hänförs till temat social hållbarhet, PYM-samarbetet inkluderat, uppskattas till ungefär 9 miljoner euro för planeringsperioden. De nya initiativens andel därav är cirka 3 miljoner euro.

Bilaga 1. Jämförelse mellan västra Balkans länder

	Albanien	Bosnien och Hercegovina	Kosovo	Kroatien	Makedonien	Montenegro	Serbien
Självständigt sedan	28.11.1912	1.3.1992	17.2.2008	25.6.1991	8.9.1991	3.6.2006	5.6.2006
Invånarantal (miljoner)	3,64	4,61	1,8	4,49	2,07	0,67	7,38
Yta (km^2)	28 748	51 197	10 887	56 594	25 713	13 812	77 474
Förväntad livslängd	77,96	78,5	...	75,35	74,68	...	73,9
Urban befolkning	47 %	47 %	...	57 %	67 %	60 %	52 %
Arbetslöshet	12,50 %	29 %	40 %	14,80 %	34,50 %	14,70 %	18,80 %
Andel som lever under fattigdomsgränsen	25 %	25 %	37 %	11 %	29,80 %	7 %	6,50 %
Placering i Transparency Internationals korruptionsindex*	85 / 180	92 / 180	...	62 / 180	72 / 180	85 / 180	85 / 180
BNP (miljarder dollar)	13,52	19,36	5	63,95	18,52	6,6	80,74
BNP tillväxt	6,10 %	5,60 %	5,10 %	4,80 %	4,60 %	6,50 %	5,60 %
BNP per capita (dollar)	6 000	6 500	2 300	18 300	9 100	10 100	10 800
BNP sektorvis							
Jordbruk	20 %	10,2 %	20 %	7 %	11,4 %	...	12,3 %
Industri	15 %	23,9 %	20 %	31,6 %	27,2 %	...	24,2 %
Servicenäringar	59,5 %	66 %	60 %	61,4 %	61,4 %	...	63,5 %
Export/Import (miljarder dollar)	1,416 / 4,844	5,092 / 11,94	0,527 / 2,6	12,36 / 25,84	4,397 / 6,663	0,171 / 0,602	8,824 / 18,35

Källa: CIA – The World Factbook (uppgifterna uppdaterade juli 2009)

* Källa: Transparency International, 2008 Corruption Perceptions Index

Bilaga 2. Finlands utvecklingssamarbete på västra Balkan

Projektets namn/ samarbetspartner	Land/region	År	Mål	Utbetalningar €	
1. Stabilitet och säkerhet				Genomförda –2008	Planerat för 2009–2013
Regionala samarbetsrådets RCC stöd /RCC	Regionalt	2008–	Förbättra samarbetet mellan länderna	50 000	250 000
Initiativet kvinnor och säkerhet i Kosovo /UNDP	Kosovo	2007–2009	Verkställa FN:s säkerhets-råds resolution 1325	150 000	0
Stöd till KPC:s omplacerings-program/UNDP, APPK, KFOR	Kosovo	2008–2011	F.d. soldaters återanpassning till samhället	500 000	0
Fredsbevararnas småprojekt (CIMIC)/SKJK	Kosovo	2009–2011	Återuppbyggnad och förbättrad sysselsättning	332 000	1 297 000
Nya initiativ:					
Säkerhet och utveckling, forskningssamarbete/ forskningsinstitutioner	Regionalt	2009–2010	Förstärkt forskningskapacitet		175 000
Miljö och säkerhet/ENVSEC	Regionalt	2009–2012	Färre säkerhetshot mot miljön		2 500 000
Stabilitet och säkerhet totalt					**4 222 000**

2. Handel och utveckling				Genomförda –2008	Planerat för 2009–2013
EBRD:s fond för västra Balkan	Regionalt	2006–	Utveckling av investering och privat sektor	500 000	500 000
Stödprogrammet för landsbygden /KU	Kosovo, Serbien	2008–2010	Landsbygdens utveckling	400 000	800 000
Stödprogrammet för hållbar sysselsättning (SEDPP)/Världsbanken	Kosovo	2008–2011	Utveckling av syssel-sättning och offentlig ekonomiförvaltning	4 500 000	1 500 000
Nya initiativ:					
Västra Balkans investeringsram (WBIF)/EBRD	Regionalt	2012–2013	Utveckling av investering och privat sektor		1 000 000
Lokal utveckling	Kosovo	2010–2013	Utveckling av lokal ekonomisk produktion		3 750 000
Utvecklingssamarbete som stödjer handel	Serbien	2010–2013	Förbättrad ekonomisk produktionskapacitet		1 400 000
Utvecklingssamarbete som stödjer handel	Albanien	2010–2013	Förbättrad ekonomisk produktionskapacitet		900 000
Handel och utveckling totalt					**9 850 000**

Bilaga 2. Finlands utvecklingssamarbete på västra Balkan

Projektets namn/ samarbetspartner	Land/region	År	Mål	Utbetalningar €	
3. Miljö				Genomförda –2008	Planerat för 2009–2013
Forstutbildning på västra Balkan/EFI	Regionalt	2004–2012	Utveckling av forstutbildningen vid universiteten	3 043 000	3 145 000
Utveckling av städer och bostadsområden/UN Habitat	Regionalt	2007–2009	Stadsplaneringens utveckling	200 000	0
Biodiversitets- och ekosystemtjänster/ECNC	Regionalt	2008–2011	Trygga naturens mångfald	291 000	1 069 000
Hållbar utveckling i skyddsområden som överskrider gränser/IUCN	Regionalt	2009–2011	Förbättrat naturskydd		1 640 000
Miljökunskap/REC	Bosnien och Hercegovina, Montenegro, Serbien	2009–2013	Utveckla miljöundervisning		4 307 000
Stöd till hållbar utveckling i kommunen Dragash (förberedande skede)/UNDP	Kosovo	2009–2010	Landsbygdens utveckling	500 000	256 000
Stöd till Serbiens skogssektor/FAO	Serbien	2004–2010	Utveckling av skogspolitik och skogsförvaltning	1 180 000	85 000
Nya initiativ:					
Stöd till hållbar utveckling i kommunen Dragash (genomförandeskede)/UNDP	Kosovo	2010–2013	Landsbygdens utveckling		3 000 000
Fortsatt miljösamarbete	Regionalt	2012–2013	Förbättra miljöns tillstånd		800 000
Miljön totalt					**14 302 000**

Projektets namn/ samarbetspartner	Land/region	År	Mål	Utbetalningar €	
4. Social hållbarhet				Genomförda –2008	Planerat för 2009–2013
Stöd till pedagogiska fakulteten/FCG, Jyväskylä universitet	Kosovo	2003–2009	Utveckla specialundervisningen	3 305 000	371 000
Utveckling av ungdomsverksamhet/FRK	Kosovo	2008–2009	Förstärkt civilt samhälle	138 000	69 000
Stöd till utveckling av decentraliseringen/ECMI	Kosovo	2008–2011	Utveckla lokalförvaltningen	150 000	279 000
Utveckling av handikappolitiken/IBHI BIH	Bosnien och Hercegovina	2006–2009	Förbättrad ställning för handikappade	840 000	183 000
Medborgarnas deltagande i lagberedningen/OSSE	Albanien	2004–2010	Förbättrade möjligheter för medborgarna att påverka	105 000	0
Nya initiativ:					
Fortsatt samarbete inom undervisningssektorn	Kosovo	2010–2013	Undervisnings-sektorsreform		1 799 000
Myndighetssamarbetet IKI	Olika länder	2012–2013	Offentliga förvaltningens utveckling		1 000 000
Människorättssektorn	Regionalt	2009–2010	Främja mänskliga rättigheter		300 000
Anslag för lokalt samarbete (PYM)				År 2008	
Ambulerande ambassadör	Bosnien och Hercegovina	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	24 000	216 000
Ambulerande ambassadör	Makedonien	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	40 000	210 000
Ambulerande ambassadör	Montenegro	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	39 000	191 000
Ambassaden i Pristina	Kosovo	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	259 000	1 530 000
Ambassaden i Zagreb	Kroatien	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	122 000	928 000
Ambassaden i Belgrad	Serbien	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	154 000	1 000 000
Ambassaden i Ankara	Turkiet	Årligen	Förstärkt civilt samhälle	23 000	484 000
Social hållbarhet totalt					**8 560 000**

Bilaga 2. Finlands utvecklingssamarbete på västra Balkan

Projektets namn/ samarbetspartner	Land/region	År	Mål	Utbetalningar €	
Planering av samarbetet					
Planering och evaluering av samarbetet på västra Balkan		2008–2011	Trygga samarbetets kvalitet	202 000	631 000
Totalt					**37 565 000**

Följande finländska frivilligorganisationer får projektstöd för projekt på västra Balkan via utrikesministeriets utvecklingspolitiska avdelnings enhet för frivilligorganisationer:

Albanien:
- Finlands dövas förbund /Intressebevakning för Albaniens dövas förbunds del, utbildning av tolkar och organisationsutbildning, åren 2009–2011
- FIDA International/För anpassning av kvinnliga fångar och offer för människohandel till samhället, åren 2008–2010
- FIDA International/Samfundsutvecklingsprogram, åren 2004–2010

Bosnien och Hercegovina:
- Kulturföreningen Etnokult/ Projektet Bridges to Balkan, åren 2006–2009
- Föreningen Kynnys/Självständigt liv och mänskliga rättigheter för handikappade, år 2009
- FIDA International/Utvecklingsprogram för romska befolkningsgrupper, åren 2004–2010
- FIDA International/Regionkoordinering och organisationsutveckling, åren 2004–2010
- SASK/Zenica handel, åren 1999–2010

Makedonien:
- Kalevi Sorsa-stiftelsen/Minoriteters deltagande och integrering, åren 2008–2009

Kosovo:
- Finlands dövas förbund/Utvecklingsprojekt kring teckenspråk och organisationsutbildning i Kosovo, åren 2003–2011
- FIDA International/Ungdomscentren i Mitrovica och Vushtrri, åren 2000–2010
- SASK/För att bygga upp socialdialog i Kosovo, åren 2004–2009

Civila krishanteringsoperationer på västra Balkan där finländare deltar

(inom parentes antalet utsända finländska sakkunniga, situationen hösten 2009)

- **EUPM** (European Union Police Mission), Bosnien och Hercegovina (7)
- **OHR/EUSR** (Office of the High Representative/EU Special representative), Bosnien och Hercegovina (2)
- **OSSE,** Bosnien och Hercegovina (1)
- **EULEX** (European Union Rule of Law Mission), Kosovo (50)
- **OSSE,** Kosovo (2)

Operationskostnaderna är cirka **5 000 000 €** (1.1.–30.9.2009). Operationskostnaderna för år 2008 var ungefär 5 000 000 €, varav nästan 100 % statistikfördes som offentligt bistånd (ODA).

Bilaga 3. Använda förkortningar

APPK	Agjensioni i Përkrahjes se Punësimit në Kosovë (Employment Promotion Agency in Kosovo)
CEB	Council of Europe Development Bank
CIMIC	Civil-Military Cooperation
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
ECMI	European Centre for Minority Issues
ECNC	European Centre for Nature Conservation
EFI	European Forest Institute
EIB	European Investment Bank
ENVSEC	Environment and Security
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FCG	Finnish Consulting Group
FRK	Finlands Röda Kors
IBHI BIH	Independent Bureau for Humanitarian Issues
IKI	Instrument för samarbete mellan institutioner
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
IUCN	International Union for Conservation of Nature
JyY	Jyväskylä universitet
KFOR	NATO Kosovo Force
KPC	Kosovo Protection Corps
KU	Kyrkans utlandshjälp
ODA	Official Development Assistance
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PYM	Beskickningarnas anslag för lokalt samarbete
RCC	Regional Cooperation Council
REC	Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe
SAP	Stabilization and Association Process
SEDPP	Sustainable Employment Development Policy Program
SKJK	Finsk krishanteringstrupp i Kosovo
UN Habitat	United Nations Humans Settlements Programme
UNDP	United Nations Development Programme
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	United Nations Environment Programme
WBIF	Western Balkans Investment Framework

Foton: Maria Kankkunen, Matti Remes, Lume Shala,
REC Grants Archive, SKJK:s arkiv, EBRD
Layout: Innocorp Oy
Tryckeri: Erweko Painotuote Oy, 2009

YMPÄRISTÖMERKKI
MILJÖMÄRKT
Trycksak
441 032

Europaavdelningen
Enheten för EU:s utvidgning och Västbalkan

PB 429
00023 STATSRÅDET
Internet: formin.finland.fi/utvecklingspolitik och global.finland.fi
E-post: keoinfo@formin.fi

FORMIN.FINLAND.FI

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET